

Ympäristöluvut

Eduskunnan ympäristövaliokunta

Asiantuntijapyyntö HE 175/2024 vp

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain, ympäristönsuojelulain ja vesilain 3 ja 11 luvun muuttamisesta

Yleistä

Etelä-Suomen aluehallintoviraston ympäristöluvut-vastuualue on ympäristönsuojelua ja ympäristöön vaikuttavien toimintojen kestävää toteuttamista edistävä lupaviranomainen. Toiminnan päämäärä on ympäristön tilan parantaminen ja luonnonvarojen kestävä käyttö. Ympäristöluvut-vastuualue käsittelee ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön alaan kuuluvat lupa-asiat, vesilain mukaiset hallintopakkoasiat sekä ilmoitus- ja oikaisuvaatimusasioita. Toimialue on Etelä- ja Lounais-Suomi kattaen seuraavat maakunnat: Uusimaa, Kymenlaakso, Etelä-Karjala, Päijät-Häme, Kanta-Häme, Varsinais-Suomi ja Satakunta.

Ehdotuksen hyväksyttävyyys

Etelä-Suomen aluehallintovirasto kannattaa hallituksen esitystä. Muutos selkeyttää lainsäädäntöä ja luo selkeän kehikon vesienhoidon ja merenhoidon suunnitelmien huomioimiselle lupa-asioiden käsittelyssä.

Aluehallintovirastot soveltavat jo nyt asioiden käsittelyssä EU-oikeuden tulkintalinjauksia ja korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätöksiä päätöksenteossa, mutta lainsäädännön muutokset lisäävät päätösten ennakoitavuutta ja selventävät tarvittavien selvitysten sisältöä. Tältä osin muutoksella ei ole merkittävää vaikutusta lupaviranomaisten nykyiseen toimintaan.

Hankekohtaisen ympäristötavoitteista poikkeamisen edellytysten tarkistaminen ja menettelyn muutokset tulisivat kiinteäksi osaksi lupaprosessia. Tehtävä on lupaviranomaiselle uusi ja sillä on vaikutusta tarvittavaan asiantuntijuuteen ja osaamiseen. Tehtävä sopii hyvin lupa-asioiden käsittelyn yhteyteen ja järjestely on perusteltu.

Resurssiarvio ja resurssitarve lupa-asioiden käsittelyssä

Hallituksen esityksen mukaan poikkeuksen tarve ja myöntämisedellytysten täyttyminen tulisi arvioitavaksi vuosittain arviolta enintään viidessä hankkeessa. Ottaen huomioon poikkeamisen myöntämisen edellytykset tulee määrässä olemaan merkittävää vaihtelua vuosittain. Poikkeamisesta on puhuttu eniten liittyen teollisiin investointeihin ja niihin liittyviin päästöihin vesiin. Näissä tapauksissa poikkeaminen on mahdollista vain erinomaisesta hyvään, ja esimerkiksi Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueella vesien tila on pääsääntöisesti hyvää huonompi.

Uusi säännös tulee lisäämään ennakkollisen neuvonnan tarvetta merkittävästi. Hallituksen esityksen arvion mukaan lupaviranomaisen resurssihin muutos aiheuttaa noin 3 htv:n lisäystarve, jota ei ole huomioitu budjetissa. Lisäystarve on oikean suuntainen, mutta se tulisi ottaa huomioon myös rahoituksessa ja resurssoinnissa. Aluehallintovirasto katsoo, että hallituksen esityksessä mainittu euromääräinen korotus, 69 000 euroa, tulisi tehdä aluehallintovirastojen budjettiin. Jos korotusta ei tehdä, aluehallintovirastot eivät voi tehdä tarvittavia rekrytointeja ja vaarana on käsittelyaikojen piteneminen.

Ympäristönäkökulmia

Ympäristötavoitteista poikkeamisesta uusien pintaveden ekologiseen tilaan, ekologiseen potentiaaliin tai pohjaveden määrälliseen tilaan vaikuttavien hankkeiden kohdalla säädetään vesipuitedirektiivin 4(7) artiklassa. Direktiivin säännökseen perustuvan vesienhoitolain 23 §:n mukaan poikkeamisen edellytyksenä on muun muassa, että hanke on yleisen edun kannalta erittäin tärkeä ja se edistää merkittävästi kestävästä kehitystä, ihmisten terveyttä tai ihmisten turvallisuutta. Esityksessä jää epäselväksi, mitä kestävä kehitys tarkoittaa tässä yhteydessä ja miten se pitää lupaharkinnassa ymmärtää.

Hallituksen esityksessä painotetaan erityisesti biologisten tekijöiden merkitystä luokittelussa ja juuri biologisissa aineistoissa on eniten puutteita. Vedenlaatutietojen lisäksi tulisi panostaa biologisen tiedon hankintaan. Pohjaeläimistö on hyvä esimerkki aineistosta, jossa muutokset lajistossa ja lukumäärissä tapahtuvat hitaasti. Huomiota tulisi kiinnittää käytössä olevan tiedon kattavuuteen ja tiedon määrää tulisi kasvattaa.

Suomelle annettu jatkoaika on päättymässä ja neljännellä ohjelmakaudella otetaan käyttöön One-out-all-out-periaate luokittelussa. Jatkossa ekologisen tilan luokka määräytyy heikoimmassa tilassa olevan laatutekijän mukaan, kun tähän asti Suomessa on sovellettu yhdennettyä tarkastelua. Lupakäsittelyn yhteydessä osana arviointia tarkastellaan paljon

kehityssuuntia eri luokittelutekijöissä. On vielä epäselvää, kuinka merkittäviä vaikutuksia periaatteen käyttöönotolla on kehitystrendien seuraamisen lisäksi mm. ekologisen tilan kokonaisarviointiin sekä luokittelun eri osatekijöihin. Asialla saattaa olla merkittävää vaikutusta vesipuitelidirektiivin tavoitteiden saavuttamisen kannalta ja myös lupakäsittelyssä mahdollisesti myönnettäviin poikkeuksiin.

Asetuksen ja ohjeistuksen tarve

Tilamuodostuman heikentymisen arvioinnista on asetusvaltuutus, ja esityksen mukaan asetuksella on tarkoitus täsmentää vesimuodostuman heikentymisen arviointiin liittyviä teknisluonteisia seikkoja. Tämä on kannatettavaa ja tarpeen. Lisäksi on tarvetta viranomaisille ja hakijoille suunnatulle ohjeistukselle. Ohjeistusta tarvitaan mm. hakijoiden esittämien aineistojen oikeellisuuden ja riittävyyden tarkastelusta, hyväksymisen kriteeristöä ja lupaviranomaisen mahdollisuudesta hylätä puutteellinen tai epäluotettava aineisto. Ohjeistusta tarvitaan myös eri mallien käyttöön ja malleilla saatujen tulosten arviointiin ja tulkintaan.

Johtaja

Teemu Lehikoinen